

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛИ ОПАНАСОВИЧА КОЗЛЕНКА

Відомості про авторів: Бондар Віталій, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України. У колі наукових інтересів: проблеми теорії та практики трудового виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, історії спеціальної педагогіки України, E-mail: vladlena200@rambler.ru; Гладуш Віктор, доктор педагогічних наук, професор, Україна. У колі наукових інтересів: проблеми післядипломної педагогічної освіти дефектологів України, внесок учених і практиків у розвиток вітчизняної спеціальної освіти, E-mail: viktor.gladush@i.ua.

Contact: Bondar Vitaliy, Phd. in Pedagogic, Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine. Scientific projects are problems of the theory and practice of labor education of children with intellectual disabilities, history of special pedagogy in Ukraine. Gladush Victor, Phd. in Pedagogic, professor. Scientific projects are problems of postgraduate pedagogical education of defectologists of Ukraine, contribution of scientists and practitioners to the development of native special education.

Бондар В.І. Дидактичні функції професійно-трудового навчання осіб з інтелектуальними порушеннями та умови їх реалізації / В.І. Бондар // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 8./ за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилов. – Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2016. – 362 с.

Бондар В.І. Науково-експериментальна та лікарсько-педагогічна діяльність Володимирського А.В. у період становлення спеціальної освіти в Україні (1900-1936) / В.І. Бондар, В.В. Золотоверх // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : збірник наукових праць: вип. 9./ за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилов. – Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2017. – 362 с.

Бондар В.І. Онуфрій Миколайович Смалюга: сторінки біографії та внесок у підготовку педагогічних кадрів / В.І. Бондар, В.А. Гладуш // Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. – Спосіб доступу – http://narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2205

Гладуш В.А. Становлення методичних служб в Україні (історичний аспект) / В.А. Гладуш // Імідж сучасного педагога. Наук.-практ. освітньо-популярний журнал Полтавського нац. пед. університету імені

В. Г. Короленка, Полтавського ОШПО. – Полтава, 2014. – № 1 (140). – С. 21–24.

Гладуш В.А. Внесок академіка В.М. Синьова та його наукової школи у професійне становлення фахівців корекційної освіти / В.А. Гладуш // Зб. наук. праць. Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна. Випуск 24. – Кам'янець-Подільський, 2013. – С. 55–62.

Гладуш В.А. Внесок професора І.П. Колесника у розвиток системи післядипломної педагогічної освіти дефектологів / В.А. Гладуш // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка і спеціальна психологія. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – № 26. – С. 47–51.

Бондар В.І., Гладуш В.А. Науково-методична діяльність Миколи Опанасовича Козленка. У статті висвітлено життєвий шлях та науково-методичну діяльність доктора педагогічних наук, старшого наукового співробітника Інституту спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук України Миколи Опанасовича Козленка. Учений одним із головних завдань занять з фізичного виховання в допоміжній школі вважав корекцію і розвиток порушень, які зумовлені патологічними відхиленнями в діяльності центральної нервової системи, а також які тісно пов'язані з особливостями психічного, розумового і емоційно-вольового розвитку дітей. Значне місце в своїх дослідженнях він відводив висвітленню порушень рухів учнів і розкриттю способів їх корекції в процесі занять фізичною культурою. Наукові здобутки Козленка М.О. підтвердили, що виховання таких учнів має спрямовуватися на прищеплення їм самостійності, розвиток рухової активності, підвищення фізичної і розумової працездатності, зміцнення здоров'я, формування життєво важливих рухів і рухових якостей.

Ключові слова: Козленко М.О, допоміжна школа, фізична культура, фізичний розвиток, корекційна спрямованість фізичного виховання.

Бондарь В.И., Гладуш В.А. Научно-методическая деятельность Николая Афанасьевича Козленка. В статье освещено жизненный путь и научно-методическую деятельность доктора педагогических наук, старшего научного сотрудника Института специальной педагогики Национальной академии педагогических наук Украины Николая Афанасьевича Козленко. Ученый одной из главных задач занятий данного вида считал коррекцию и развитие присущих им нарушений, обусловленных патологическими отклонениями в деятельности центральной нервной системы, а также тесно связанные с особенностями их психического, умственного и эмоционально-волевого развития. Значительное место в своих исследованиях он отводил освещению нарушений движений учащихся и раскрытию способов их коррекции в процессе занятий физической культурой. Он считал, что воспитание таких учеников должно направляться на привитие им

самостоятельности, развитие двигательной активности, повышения физической и умственной работоспособности, укрепления здоровья, формирования жизненно важных движений и двигательных качеств. Опираясь на собственный опыт Николай Афанасьевич подчеркивал необходимость осуществления тесной связи физического воспитания с умственным, нравственным, трудовым и эстетическим воспитанием, что положительно влияет не только на физическое развитие детей, но и на коррекцию и развитие познавательных процессов восприятия, запоминания, воспроизведения, воспитания положительных волевых качеств, настойчивости, целеустремленности, терпения.

Ученый выделил четыре группы средств и методических приемов, которые облегчали ученикам понимание смысловой структуры действия исходного положения обучаемости движений: педагогические средства и методические приемы, которые способствуют пробуждению и развитию в учеников познавательного интереса к физическим упражнениям; физические упражнения, которые способствуют развитию произвольного регулирования движений; методические приемы, которые способствуют ученикам воспринимать собственные движения, их направление, амплитуду, скорость; педагогические приемы, которые стимулируют развитие речи в процессе овладения физическими упражнениями.

Ключевые слова: Козленко Н.А., вспомогательная школа, физическая культура, физическое развитие, коррекционная направленность физического воспитания.

Bondar V.I., Gladush V.A. The thema is scientific and methodical activity of Nikolay Afanasevich Kozlenko. The article is about the doctor of pedagogical sciences, senior researcher of the Institute of Special Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine Nikolay Afazyevich Kozlenko, his way of life, his scientific and methodical activity.

The scientist considered one of the main tasks of this type of occupation to correct and develop inherent disorders caused by pathological deviations in the activity of the central nervous system and also closely related to the peculiarities of their mental, intellectual and emotional development.

Mostly of all he researched in details the movements of students and the disclosure of ways of their correction in the process of physical activity. He believed that teaching students should be directed to showing them more independence, developing of motor activity, increasing of physical and mental capacity for work, better health, formation of vital movements and motor skills.

Nikolai Afanasyevich emphasized the necessity of connection between physical education and mental, moral, labor and aesthetic education, which positively affects not only the physical development of children but also the positive changes in development of cognitive processes of perception, memorization, reproduction, education of positive will qualities, perseverance, purposefulness and patience.

Kozlenko has identified four groups of techniques which made it easy for students to learn the special movements: pedagogical means and methodical

techniques that promote the awakening and development of pupils of cognitive interest in physical exercises; physical exercises that promote the development of arbitrary movement regulation; methodical techniques that help students to perceive their own movements, their direction, amplitude, velocity; pedagogical techniques that stimulate the development of speech in the process of mastering physical exercises.

Key words: Kozlenko N.A., auxiliary school, physical activity, correctional orientation, pedagogical means, methodical techniques.

Історія вітчизняної дефектології другої половини ХХ століття формувалась і розвивалась плеядою відомих, яскравих і талановитих науковців та педагогів. Серед них особливе місце посідала постать Миколи Опанасовича Козленка – українського дефектолога, доктора педагогічних наук, відомого фахівця в галузі фізичного виховання учнів як спеціальних, так і масових загальноосвітніх шкіл.

Народився М.О. Козленко (до 28.08.1961 р. носив прізвище Козел) 14 травня 1927 р. в с. Виповзів Остерського району Чернігівської області в селянській родині. У 1930-х рр. батьки вступили до колгоспу щоб дати можливість дітям отримати освіту. По закінченні семирічної школи (1941) Микола Опанасович жив на тимчасово окупованій території в своєму селі, працював дома по господарству. Із червня 1943 до квітня 1945 рр. був насильно вивезений до Німеччини, де працював різноробочим у поміщика. Повернувшись після капітуляції фашистської Німеччини, брав активну участь у відбудові народного господарства. Мрія про освіту не покидала хлопця, і коли з'явилася можливість, він вступив до Ніжинського ветеринарного технікуму, після закінчення якого протягом року працював завідувачем Євминського зооветеринарного пункту Остерського району Чернігівської області.

Проте, любов до фізичної культури та спорту, сильний чоловічий характер, висока комунікабельність та прагнення до повної реалізації своїх потенційних здібностей змусили М.О. Козленка змінити напрям своїх професійних уподобань. У 1950 р. він успішно склав вступні іспити до

Київського інституту фізичної культури, який в 1954 р. закінчив з відзнакою та отримав кваліфікацію викладача фізичного виховання.

Рушійною силою у цей період стає рішення уряду про запровадження в Україні загального обов'язкового семирічного навчання глухих, сліпих та розумово відсталих учнів та удосконалення навчально-виховного процесу в спеціальних школах. За досить короткий період (1950-1956 рр.) мережа спеціальних шкіл зроста майже в 3,5 рази, а контингент збільшився майже в 5 раз. За цих обставин дуже гострою стає проблема комплектування спеціальних шкіл не тільки вчителями-дефектологами, а й учителями фізичного виховання. Розробленим Міністерством освіти України планом передбачалося, починаючи з 1950 р., щорічне збільшення прийому абітурієнтів на дефектологічне відділення педагогічного факультету Київського педагогічного інституту, а також розширення слухачів курсів перепідготовки і підвищення кваліфікації працюючих в школі учителів. Що стосувалося учителів фізичного виховання, то їх підготовка проводилася в Інститутах фізичної культури. Відповідно до цільового розподілу випускників Київського інституту фізичної культури трудову діяльність молодий фахівець розпочав на посаді вчителя фізичного виховання в допоміжних школах № 69 та № 1 м. Києва.

Навчально-виховна робота у допоміжних школах (1954-1959 рр.) повною мірою захопила життя та діяльність Миколи Опанасовича, наповнила їх новим змістом, особливим ставленням та усвідомленням власного місця в житті. А повсякденна кропітка праця з аномальними дітьми, систематичні спостереження за їх фізичним і психічним розвитком доводили, що зміст фізичного виховання та методика педагогічного впливу на дітей подібної категорії специфічна і потребує глибоких наукових досліджень та методичного вдосконалення. Саме в допоміжній школі він сформувався як дефектолог. За п'ять років трудової діяльності він отримав цінний практичний досвід із організації та проведення уроків фізичного виховання дітей з розумовою відсталістю, що і надихало на нові й творчі плани.

У 1959 р. М.О. Козленко стає аспірантом Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР. Для розробки теорії і методики фізичного виховання розумово відсталих учнів велике значення мали перші наукові публікації молодого вченого: «К вопросу о роли занятий физической культурой в подготовке к труду учащихся вспомогательной школы» (1960); «О значении физического воспитания в подготовке к труду учащихся вспомогательной школы» (1961); «Сравнительное исследование управления движениями в учеников вспомогательной и массовой школы» (1961); «Активизация умственной деятельности учащихся вспомогательной школы при обучении их двигательным действиям» (1962); «О перестройке содержания физического воспитания в 1-2 классах вспомогательных школ УССР» (1962); «Корекція рухів учнів допоміжної школи засобами фізичної культури» (1963), в яких він розкрив свої погляди на загальні та спеціальні завдання, принципи, методи і засоби фізичного виховання учнів допоміжної школи, роль занять фізичної культури у підготовці їх до самостійного життя і праці. На відміну від своїх попередників, які основне завдання фізичного виховання розумово відсталих учнів вбачали у фізичному розвитку, зміцненні здоров'я і загартуванні організму, правильному фізичному розвитку, М.О. Козленко одним із головних завдань занять даного виду вважав корекцію і розвиток властивих їм порушень, які зумовлені патологічними відхиленнями в діяльності центральної нервової системи, а також які тісно пов'язані з особливостями їх психічного, розумового і емоційно-вольового розвитку. Значне місце у своїх дослідженнях він відводив висвітленню порушень рухів учнів і розкриттю способів їх корекції в процесі занять фізичною культурою. На його думку виховання таких учнів має спрямовуватися на прищеплення їм самостійності, розвиток рухової активності, підвищення фізичної і розумової працездатності, зміцнення здоров'я, формування життєво важливих рухів і рухових якостей. Спираючись на власний досвід Микола Опанасович наголошував на необхідності здійснення тісного зв'язку фізичного виховання з розумовим, моральним, трудовим і естетичним вихованням, що позитивно впливає не

тільки на фізичний розвиток дітей, а й на корекцію й розвиток пізнавальних процесів сприймання, запам'ятовування, відтворення, виховання позитивних вольових якостей, наполегливості, цілеспрямованості, терпеливості.

Розквіт науково-методичної діяльності Миколи Опанасовича припадає на період 60-90-х рр. ХХ століття, коли в Україні проводився активний пошук принципів, засобів розвитку теоретичних основ дефектології, удосконалювався зміст і методика занять з фізичної культури. Він брав активну участь у розробці розділу навчальної програми для учнів допоміжної школи «Фізична культура», затвердженою Міністерством освіти УРСР (1961), а також співпрацював з науковим співробітником Інституту дефектології АПН РРФСР Р.Д. Радзинською в підготовці аналогічного розділу навчальної програми для допоміжних шкіл Російської федерації та інших республік Радянського Союзу, затвердженої Міністерством просвіти РРФСР (1962).

У пояснювальній записці до програми зазначалося, що структура, зміст занять з фізичної культури і способи їх побудови потрібно реалізовувати з урахуванням особливостей пізнавальної діяльності та характеру порушень моторики в розумово відсталих учнів з тим, щоб навчальний процес стимулював розумову відсталість, спрямовував її на пізнання власних рухів, диференціацію їх за розміром, силою, сприяв осмисленню способів виконання фізичних вправ, розв'язанню розумових завдань, пов'язаних із самостійною орієнтацією рухових дій та вправленням у процесі виконання цих вправ рухів за інструкцією вчителя. Це стало і важливою подією, і власною перемогою вченого в науково-дослідній роботі і, водночас, результатом, який демонстрував успішну апробацію емпіричної складової його наукової діяльності.

17 жовтня 1963 р. М.О. Козленко в Спеціалізованій раді Науково-дослідного інституту дефектології АПН РРФСР успішно захистив дисертацію на тему: «Особенности двигательных нарушений в учеников вспомогательной школы и коррекция их средствами физической культуры» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності «Спеціальна

педагогіка». Це був вагомий успіх молодого науковця, його робота була однією із перших експериментальних досліджень в теорії української олігофренопедагогіки. Учений разом з іншими відомими українськими дефектологами того часу (І.Г. Єременко, О.М. Смалюга, М.Д. Ярмаченко, Г.М. Мерсіянова, Н.М. Стадненко, І.Й. Дьоміна, К.М. Турчинська) започаткував дослідження проблеми дидактики і методик спеціального навчання. Їх доробки спрямовувалися на вивчення й пошук оптимальних шляхів підвищення ефективності навчання дітей з вадами психофізичного розвитку. Якісні зміни наукових досліджень у спеціальній педагогіці були обумовлені значним посиленням експериментальної роботи в допоміжних школах. Це сприяло науковому обґрунтуванню змісту освіти, форм і методів навчально-виховної та корекційної роботи з різними категоріями аномальних дітей.

Після закінчення аспірантури М.О. Козленко працював на посаді молодшого наукового співробітника, а після успішного захисту дисертаційного дослідження, з 1964 р., – старшого наукового співробітника Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР.

Ідеї вченого про корекційну спрямованість фізичної культури знайшли своє продовження і розвиток у наступних працях: «Особливості фізичного виховання учнів 1-2 класів допоміжної школи» (1964); «Корекція специфічних недоліків моторики учнів допоміжної школи» (1964); «Особливості моторики учнів допоміжної школи і корекція їх засобами фізичного виховання» (1967). Автор актуалізував і першим започаткував експериментальне дослідження цих проблем фізичного виховання, на які до цього науковці і практики зовсім не звертали уваги.

Важливим кроком вперед стали фундаментальні доробки М.О. Козленка у другій половині 60-х рр. ХХ століття, що стали настільними книгами вчителів-практиків, а саме: «Физическое воспитание учащихся младших классов вспомогательной школы» (1966); «Фізичне виховання учнів 5-8-х класів допоміжної школи» (1968); «Розвиток теорії і практики фізичного

виховання учнів шкіл Української РСР за 50 років» (1967); «Исследование знаний и умений по физической культуре у выпускников средней школы» (1968); «Фізична культура у 1-му класі» (1969). Актуальність цих праць не втратила своєї значущості і сьогодні, адже автор формував і розвивав цілісну систему фізичного виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

У цей же період вперше в історії олігофренопедагогіки виходить авторська оригінальна програма з фізичного виховання дітей із глибокою розумовою відсталістю, затверджена Міністерством соціального забезпечення УРСР (1964). Також під науковим керівництвом М.О. Козленка осучаснюються програми з фізичної культури для допоміжних шкіл (1965). На основі передового педагогічного досвіду, власних теоретичних та експериментальних досліджень Микола Опанасович розкрив методологічні основи занять з фізичної культури, конкретизував психолого-педагогічні вимоги до їх проведення, розкрив структуру і особливості методики їх проведення у допоміжній школі.

Службова характеристика М.О. Козленка, підписана директором НДІ педагогіки УРСР В.І. Чепелевим, у зв'язку з призначенням його на посаду завідувача відділом методики фізичного виховання Інституту свідчить таке: «...кваліфікований, енергійний, добросовісний працівник, керує в республіці науковими дослідженнями прикладного характеру з проблем корекції рухів учнів допоміжних шкіл, член комісії з координації науково-дослідних робіт у галузі фізичного виховання дітей шкільного віку та юнацького спорту Центральної ради спілки спортивних організацій СРСР, член Президії науково-методичної ради Української республіканської спілки...» [1, арк. 7].

Рішенням Вищої атестаційної комісії при Міністерстві вищої і середньої спеціальної освіти СРСР від 5 квітня 1967 р. (Протокол № 20/П) Козленка Миколу Опанасовича затверджено в ученому званні «старшого наукового співробітника» за спеціальністю «Методика фізичного виховання».

Спрага М.О. Козленка до улюбленої роботи супроводжувалася активною життєвою позицією. Учений брав активну участь у розробці

навчальних програм, оригінальних методик дослідження різних аспектів фізичного виховання, у підвищенні рівня післядипломної педагогічної освіти учителів як спеціальних так і масових загальноосвітніх шкіл. Він регулярно брав участь у роботі семінарів-практикумів, науково-практичних конференцій, семінарів, наукових сесій, зустрічався з вчителями-практиками, виступав з доповідями, в яких доводив ефективність результатів експериментальної роботи науковців відділу методики фізичного виховання, адекватно реагував на зауваження і побажання практичного характеру, які виникали в роботі учителів з учнями.

Важливим етапом наукової діяльності М.О. Козленка були 1970-80-ті рр. Особливість цього етапу полягала перш за все в тому, що перед спеціальною школою стояло важливе завдання щодо переходу на нову структуру навчальних закладів та нові навчальні програми, якими передбачалось введення предметно-практичних занять, провідним елементом яких мав стати зв'язок навчання з практичною діяльністю учнів. Утім, зазначимо, що цю вкрай важливу проблему Микола Опанасович порушував і детально розглядав ще на початку свого наукового шляху. Про це переконливо свідчать його перші наукові статті, в яких вчений зосереджував увагу практиків на ідеях про те, що «...фізичне виховання учнів спеціальної школи має спрямовуватись у першу чергу на їхній всебічний фізичний розвиток та на підготовку до трудової діяльності...» [3]. Завдання щодо розвитку фізичних можливостей дітей учений пов'язував перш за все з подальшою трудовою діяльністю, наголошуючи думку – чим сильнішим та витривалішим буде юнак, тим легше і швидше він адаптується до нових умов самостійного життя та праці.

З метою вивчення передового педагогічного досвіду за кордоном та врахування його раціональних положень М.О. Козленко відвідав навчальні та наукові заклади й установи Болгарії (1969), Німеччини (1971), Угорщини (1975), Чехословаччини (1978), що слугувало поштовхом і стимулом до подальшої наукової діяльності.

Ідеї вченого про роль та значення фізичного виховання в гармонійному розвитку дитячої особистості знайшли своє продовження і розвиток в наступних працях: «Наукове обґрунтування норм і критеріїв оцінювання успішності учнів 1-10-х класів з фізичної культури» (1971-73); «Засоби і методи фізичної підготовки юнаків-старшокласників до служби в армії» (1972-73); «Диференційований розвиток рухової функції учнів 4-8-х класів у процесі фізичного виховання» (1974-75); «Вивчення рівня знань, умінь і навичок школярів з фізичної культури», «Виховання елементів військової дисципліни в юнаків-старшокласників засобами фізичної культури» (1976-78); «Удосконалення форм і методів роботи по впровадженню фізичної культури в побут школярів» (1978-82); «Єдність навчання, виховання і розвитку школярів у процесі занять фізичною культурою» (1983-85). На основі аналізу теоретичних, експериментальних й прикладних досліджень та передового педагогічного досвіду шкіл Полтавської, Тернопільської, Черкаської та інших областей, де на громадських засадах працювали лабораторії фізичної культури, було розроблено, обґрунтовано і апробовано систему кількісних та якісних показників оцінювання успішності учнів 1-х – 10-х класів з кожного розділу навчальної програми, здійснено класифікацію типових помилок, які виникають у процесі виконання фізичних вправ учнями та механізми їх попередження і запобігання. Встановлено, що в першу чергу в учнів необхідно розвивати такі фізичні якості як сила, швидкість, точність і витривалість [4].

Особливу вагомість мало наукове дослідження за темою: «Виховання у школярів потреби фізичного удосконалення» (1986-87). Ця проблема була включена до Плану найважливіших досліджень у галузі педагогічних наук СРСР та до Республіканської комплексної міжвідомчої цільової науково-технічної програми «Діти, яких кур'ює Академія наук УРСР». Програма передбачала вивчення стану роботи дослідних шкіл із формування в школярів потреби фізичного виховання. Досліджено взаємозв'язок у цій справі школи і сім'ї. Формувальний етап експерименту проведено на базі шкіл №8 м. Житомира та №5 м. Миргорода Полтавської області. Розпочатий

експеримент пізніше поширювався в інших регіонах України. Після такої ґрунтовної апробації узагальнений досвід цих шкіл упроваджувався в масову практику.

Науково-методичні доробки завідувача відділом методики фізичного виховання М.О. Козленка та наукових співробітників і колег Є.С. Вільчковського, В.Ф. Новосельського, Л.В. Волкова, С.В. Цвека висвітлено в підручнику «Основи спеціальної дидактики (розділ «Фізичне виховання»)» (1975) за редакцією І.Г. Єременка, а також у посібниках «Фізичне виховання учнів молодших класів» (1977), «Фізичну культуру в побут школярів» (1979).

Враховуючи той факт, що М.О. Козленко мав вагомі наукові доробки, великий досвід в організації та проведенні науково-дослідної роботи Вченою радою в 1974 р. НДІ педагогіки УРСР йому дано дозвіл здійснювати наукове керівництво аспірантами. Як результат до відділу методики фізичного виховання було прикріплено 7 наукових кореспондентів.

У 90-х рр. М.О. Козленко, перебуваючи вже на пенсії, продовжував активно працювати й творити на посадах старшого наукового співробітника лабораторії естетичного і фізичного виховання (1989), лабораторії олігофренопедагогіки (1990-1993).

Знаковою подією в житті та трудовій діяльності М.О. Козленка був захист докторської дисертації, яку вчений підготував у формі наукової доповіді на тему: «Теорія і методика корекційно-розвивальної роботи в системі фізичного виховання учнів допоміжної школи» (1992). Наукова доповідь була результатом майже тридцятилітньої дослідницької роботи автора в галузі фізичного виховання учнів масової і допоміжної школи. У доповіді на основі систематизації і узагальнення результатів його власних досліджень, що відображені в 67-ми опублікованих працях, аналізу дисертацій, виконаних під керівництвом Миколи Опанасовича розкрито такі наукові напрями: визначено методологічні та теоретичні аспекти проблеми; зроблено характеристику відхилень у фізичному розвитку і в моториці

розумово відсталих школярів як об'єктів корекційно-розвивального впливу; розкрито основні умови забезпечення системного корекційно-розвивального впливу на учнів у процесі проведення різних форм занять фізичними вправами; визначено засоби і методи активізації пізнавальної діяльності учнів на заняттях фізичними вправами; досліджено корекційну сутність підвищення наукованості рухових дій в розумово відсталих учнів; розкрито корекційну спрямованість фізичного виховання як складової частини всебічного розвитку особистості розумово відсталого школяра.

Дослідник зазначив, що узагальнення результатів досліджень і передового педагогічного досвіду дозволило йому виділити чотири групи засобів і методичних прийомів, які полегшували учням розуміння смислової структури дії як вихідного визначального положення наукованості рухів:

1. Педагогічні засоби і методичні прийоми, що сприяють пробудженню і розвитку в учнів пізнавального інтересу до фізичних вправ (диференційований добір вправ і методів з урахуванням пізнавальних і фізичних можливостей учнів; дотримання вимог посильності й привабливості вправ, оптимального темпу їх виконання; використання прийомів, що спонукають до простих суджень про залежність результату дії від характеристики рухів).
2. Фізичні вправи, які сприяють розвитку довільного регулювання рухів (метання в ціль, стрибки на точність приземлення, вправи з рівноваги, кидання м'яча із заданими умовами, рухливі ігри, що вимагають точності рухів).
3. Методичні прийоми, що спонукають учнів сприймати власні рухи, їх напрямок, амплітуду, швидкість, м'язове зусилля, порівнювати і розрізняти характеристики рухів.
4. Педагогічні прийоми, що стимулюють розвиток мови в учнів у процесі оволодіння фізичними вправами (засвоєння назв положення тулуба, елементарних рухів та їх характеристик, вправ та ігор, спортивного інвентаря та обладнання) [5, с. 31].

Дослідником наголошувалося, що специфічність впливу названих засобів і методичних прийомів полягає в тому, що вони стимулюють функціонування і вдосконалення в розумово відсталих школярів усіх ланок моторики, в тому числі і внутрішню регуляцію дій, яка включає планування рухових акцій, корекцію рухів у процесі їх виконання, нагромадження і узагальнення досвіду регуляції власних дій, вербалізацію рухового досвіду, завдяки чому полегшується педагогічне керівництво руховими актами дітей в усіх видах діяльності.

Рішенням Спеціалізованої ради Інституту педагогіки АПН України від 12 березня 1993 р. № 10 М.О. Козленку присуджено науковий ступінь доктора педагогічних наук.

У період із 1994 по 1999 рр М.О. Козленко працював на посаді головного наукового співробітника лабораторії олігофренопедагогіки Інституту дефектології Академії педагогічних наук України.

Наукові доробки М.О. Козленка (понад 100 публікацій) включають: книги, підручники, посібники, брошури, програми, які були видані видавництвами «Вища школа» (Київ), «Радянська школа» (Київ), «Учпедгиз» (Москва), «Здоров'я» (Київ); наукові статті і тези журналами «Теория и практика физического воспитания и спорта» (Москва), «Початкова школа» (Київ), «Советская педагогика» (Москва), «Радянська освіта» (Київ), «Фізична культура в школі» (Київ).

Упродовж 1970-90-х років під науковим керівництвом доктора педагогічних наук М.О. Козленка підготовлено кандидатів наук: М.І. Герц (1974), В.П. Мацулевич (1975), І.І. Наумчук (1977), В.Ф. Новосельський (1977), М.Д. Зубалій (1977), Г.І. Погорелов (1985), І.П. Боян (1986), Н.М. Хоменко (1992), П.І. Щербак (1994).

За плідну науково-методичну діяльність у галузі фізичного виховання Миколу Опанасовича Козленка неодноразово представляли до нагород, зокрема він мав почесні звання «Отличник просвещения СССР», «Відмінник народної освіти України». За високі успіхи в науковій діяльності

М.О. Козленка нагороджено медаллю А.С. Макаренка, Грамотами Міністерства освіти УРСР, Президії Академії педагогічних наук України, Українського республіканського комітету профспілки працівників освіти, вищої школи та наукових установ, медаллю «Ветеран праці».

Помер М.О. Козленко 28 лютого 2007 р. в м. Києві.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Архів Інституту педагогіки НАПН України. – spr. 290. – 74 ark. Особова справа Козленка М. О.
2. Архів Інституту спеціальної педагогіки НАПН України. – spr. 27К. – 62 ark. Особова справа Козленка М. О.
3. Козленко М. О. Специфічність завдань фізичного виховання учнів допоміжної школи // Физическое воспитание учащихся младших классов вспомогательной школы. – Київ : Рад. школа, 1966. – С. 3–10.
4. Козленко Н. А. Физическое воспитание учащихся вспомогательной школы Козленко Н. А. – Киев : Рад. шк., 1987. – 125 с.
5. Козленко М. О. Теорія і методика корекційно-розвивальної роботи в системі фізичного виховання учнів допоміжної школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец.13.00.03 «Спеціальна педагогіка» / М. О. Козленко – Київ, 1992. – 48 с.

BIBLIORAFIYA:

1. Arkhiv Instytutu pedahohiky NAPN Ukrayiny. – spr. 290. – 74 ark. Osobova sprava Kozlenka M. O. 2. Arkhiv Instytutu spetsial'noyi pedahohiky NAPN Ukrayiny. – spr. 27K. – 62 ark. Osobova sprava Kozlenka M. O. 3. Kozlenko M. O. Spetsyfichnist' zavdan' fizychnoho vykhovannya uchniv dopomizhnoyi shkoly // Fyzycheskoe vospytanye uchashchykhsya mladshykh klassov vspomohatel'noy shkoly. – Kyuyiv : Rad. shkola, 1966. – S. 3–10. 4. Kozlenko N. A. Fyzycheskoe vospytanye uchashchykhsya vspomohatel'noy shkoly Kozlenko N. A. – Kyev : Rad. shk., 1987. – 125 s. 5. Kozlenko M. O. Teoriya i

metodyka korektsiyno-rozvyval'noyi roboty v systemi fizychnoho vykhovannya uchniv dopomizhnoyi shkoly : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya doktora ped. nauk : spets.13.00.03 «Spetsial'na pedahohika» / М. О. Kozlenko – Kyiv, 1992. – 48 s.

Авторський внесок : Бондар В.І. – 50 %, Гладуш В.А. – 50 %.

Гладуш В.А., Бондар В.І. Науково-методична діяльність Миколи Опанасовича Козленка / В. А. Гладуш, В. І. Бондар // Актуальні питання корекційної освіти (*педагогічні науки*) збірник наукових праць, 2018, №10. <http://aqce.com.ua/vipusk-n10-2018/> ISSN 2413-2578 ICV 2016: 53.06